

Ханик-Посполітак Р.Ю.,
завідувач кафедри приватного права
НУ «Києво-Могилянська академія»
к.ю.н., доцент

ЮРИСДИКЦІЯ МАЛОЗНАЧНИХ СПРАВ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

З жовтня 2018 року виповнився один рік з моменту прийняття нових редакцій трьох кодексів Цивільного процесуального кодексу України (надалі ЦПКУ) [1], Господарського процесуального кодексу України (ГПКУ) [2] та Кодексу адміністративного судочинства України (надалі – КАСУ) [3]. Прийняття цих трьох кодексів було логічним продовженням реалізації норм Конституції України та Закону України «Про судоустрій та статус суддів» в частині судової реформи та виконанням одного з пунктів Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки. [4]

Істотною і абсолютною новелою ЦПКУ стало запровадження процедури розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження (статті 274-279). Аналогічна процедура передбачена у ГПКУ (статті 247-252) та КАСУ (статті 257-263).

Однією з категорій справ, що розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження в цивільному або господарського судочинстві є малозначні справи.

Проте, саме визначення (а точніше критерії) того, які справи слід відносити до малозначних, а відповідно розглядати в порядку

спрощеного позовного провадження, у цих двох кодексах міститься у різних розділах. У ЦПКУ визначення міститься у ч. 6 ст. 19 параграфу 1 глави 2 розділу 1, який регулює питання визначення юрисдикції. У ГПКУ ч. 5 ст. 12 глави 1 розділу першого, де регулюються основні положення господарського судочинства.

Отже, як ми бачимо підхід законодавця виявився не послідовним з цього питання. Найбільш цікавим, на наш погляд, є саме питання розміщення визначення малозначних справ у ЦПКУ.

Що ж таке юрисдикція? Можна погодитися з думкою Д.М. Шадура, що «поняття судової юрисдикції є складним і багатоаспектним явищем, зміст якого в різні періоди розвитку наукової думки змінювався відповідно до уявлень правознавців про місце суду серед інших органів державної влади і в механізмі правого регулювання в цілому». [5, с. 9] Юрисдикція є елементом компетенції, а у сфері судової юрисдикції з огляду на наявність різних видів судочинства в цілому слід розрізняти цивільну, господарську, адміністративну, кримінальну і конституційну юрисдикції. [6, с.248]

ЦПКУ, ГПКУ, КАСУ виділяють три види юрисдикції: предметна та суб'єктна; інстанційна та територіальна. За допомогою першого виду юрисдикції (предметна та суб'єктна), яка саме врегульована у параграфі 1 глави 2 розділу 1 усіх трьох кодексів, визначається розмежування компетенції між цивільними, господарськими та адміністративними судами.

Тобто у відповідних статтях трьох кодексів повинні міститися норм, які б давали потенційним учасником спору розуміння у який суд звертатися з вимогою. Але чи прописання визначення розуміння «малозначні» справи у параграфі глави 2 розділу 1 першому ЦПКУ вирішує питання розмежування компетенції між трьома судами? На нашу думку ні.

Визначення «малозначних справ» лише вказує на ту категорію справ, які мають розглядатися в спрощеному позовному провадженні. А спрощене провадження це лише процедура розгляду, а не категорія справ, які б мали розглядатися тим чи іншим судом.

На це також вказує О.В. Циркуленко, зокрема «спрощене позовне провадження, передбачене ЦПК, є спеціальним порядком, процедурою розгляду спорів із незначною сумою в межах загального позовного провадження». [7, с. 83] Як вірно вказує І.О. Ізарова «спрощена процедура розгляду справ має бути дієвою альтернативою для загального порядку їх вирішення...» [8, с. 216]

Отже, вважаємо, що розміщення визначення категорії справ, які є малозначними у параграфі про юрисдикцію у ЦПКУ, є не вірним. Оскільки у даному випадку не вирішується питання, який суд буде розглядати справу. Визначення «малозначних» справ, на нашу думку, мало б міститися безпосередньо у главі про спрощене провадження. Варто при цьому зазначити, що підхід законодавця у господарському процесі, на нашу думку, є дещо кращим порівняно з ЦПКУ, однак на нашу думку, теж не зовсім вірним.

Стосовно інших видів юрисдикції (інстанційної та територіальної). Як має у цьому випадку визначатися юрисдикція «малозначних» справ у цивільному судочинстві? Як відомо, інстанційна юрисдикція визначає обсяг повноважень суду кожної ланки судової системи України, а територіальна (підсудність) визначає межі повноважень між судами в межах однієї судової ланки по розгляду справ у першій інстанції.

Виходячи з норм ЦПКУ щодо інстанційної юрисдикції (ст. 23-25 ЦПКУ), то можна стверджувати, що малозначні справи повинні розглядатися місцевими загальними судами як судами першої інстанції. Оскільки «малозначні справи» не підпадають під категорія справ, які розглядають апеляційні суди як суди першої інстанції.

Стосовно ж територіальної юрисдикції (підсудності). Спрощене провадження це різновид позовного провадження, про що прямо вказано у нормах трьох процесуальних кодексів (ч. 4 ст. 19 ЦПКУ, ч.3 ст.12 ГПКУ, ч. КАСУ). Законодавець не визначив у ЦПКУ особливостей стосовно територіальної юрисдикції по категоріях справ, що розглядаються у порядку спрощеного позовного провадження. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що на мало-

значні справи поширюються усі норми щодо визначення територіальної юрисдикції, які містяться у статтях 26-30 ЦПКУ.

1. Цивільний процесуальний кодекс України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> – дата звернення 22.10.2018 р.
2. Господарський процесуальний кодекс України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> – дата звернення 22.10.2018 р.
3. Кодекс адміністративного судочинства України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> – дата звернення 22.10.2018 р.
4. Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки //Сайт Верховної Ради України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>
5. Шадура Д.М. Цивільна юрисдикція: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03 / Д.М. Шадура; нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. — Х., 2008. — 22 с.
6. Курс цивільного процесу: підручник / В.В.Комаров, В.А.Бігун, В.В. Баранкова та ін.; за ред. В.В. Комарова. – Х.: Право, 2011. – 1352 с.
7. Циркуленко О.В. Особливості розгляду цивільних справ у порядку спрощеного позовного провадження //Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «ПРАВО». Випуск 28, 2018 р. – с. 77-84.
8. Ізарова І.О. Спрощене позовне провадження цивільного судочинства: новели українського законодавства – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12949/Izarova_Sproshchene_pozovne_provadhennia_tsyvilnoho_sudochynstva_novela_ukrainskoho_zakonodavstva.pdf?sequence=1&isAllowed=y